
Varasemast kiirlaenupreeriast tänasesse inkassoitke

08. detsember 2020

Kui 2015. aastal jõustunud seaduse alusel kiirlaenuettevõtted Finantsinspektsiooni järelevalve alla liikusid, said paarisajast ettevõttest tegevusloa vaid 54. Lisaks numbrile on selle ajaga muutunud ka probleemide sisu ja fookus.

Kõik me mäletame aega viis aastat tagasi, kui meedias ilmus palju uudiseid sellest, kuidas inimesi kiusati ja inimesed olid võlaorjuses –viimase viie aastaga on olukord tegelikult muutunud tänu sellele, et kiirlaenuandjad on Finantsinspektsiooni järelevalve alla võetud ja kiirlaenuandjatega on

samalaadseid muresid jäänud oluliselt vähemaks.

Hea on tõdeda, et Eesti inimesed teenindavad oma laene reeglina kenasti, kuid arusaadavalt on kiirlaenu sektor juba oma olemuselt riskantsem ja see dikteerib ka mittetöötavate laenude osakaalu. Vaadates hetkeolukorda kiirlaenu sektoris, siis valupunkt on selgelt nihkunud kiirlaenuandjatelt hoopis inkassofirmadele, kellele kiirlaenuandjad oma mittetöötavad laenud müüvad. Täna ei kuulu inkassoturg Finantsinspektsiooni järelevalve alla, ehk sisuliselt puudub riiklik kontroll vastava sektori üle. Võlgnikud peavad sellises olustikus olema eriti hoolsad ning oma õigusi vajadusel ka kohtulikult kaitsma. Viimase teeb keerukaks olukord, kus inimesed oma õigusi ei tea, neil puudub ka soov või võimalus neid kaitsta ja on ka näiteid, kus sellist olustikku kasutavad inkassoettevõtted lihtsalt ära.

Kiirlaenude puhul on probleemiks laenuvõtjate hindamine

Enne Finantsinspektsiooni kontrolli alla liikumist pakkusid kiirlaenuettevõtted tihti inimestele laenu, mille krediitkulukuse määr oli lubatust oluliselt kõrgem. Finantsinspektsiooni kontrollid näitavad, et sellist rikkumist tuleb täna ette vaid väga üksikutel juhtudel. Samas tuleb jätkuvalt tööd teha "sama mündi teise küljega" ehk sellega, kuidas laenuandjad hindavad inimeste võimet laenu teenindada.

Finantsinspektsioon teeb laenuandjates vajadusel kontrolle nii distantsilt kui ka ettevõtetes kohapeal. 2019. aastal viis Finantsinspektsioon 50 kiirlaenuandjas läbi kokku 70 kontrolli ja oleme ettevõtete tegevust erinevate haldusmeetmetega nõuete täitmisele suunanud.

Vastutustundlikud peavad olema nii laenaja kui laenuvõtja

Finantsinspektsioon saatis tänavu oktoobris laenuturule märgukirja, kus kutsus laenu andjaid ja võtjaid üles mõistlikkusele. Laenuandjatele saadeti sõnum, et koroona viiruse leviku tõttu raskustesse sattunud inimestele tuleks pakkuda paindlikke tingimusi laenude tagasi maksmiseks. Samas soovis Finantsinspektsioon rõhutada ka seda, et oma võimet laenu teenindada peavad ka laenuvõtjad ise hindama ning laenuandjale tuleb esitada enda kohta tõest infot, mis aitab ettevõttel hinnata laenu teenindamise võimekust.

On ütlematagi selge, et igasuguse laenu võtmisega kaasnevad riskid. Mida suurem kohustus võetakse, seda ettevaatlikum tuleks seejuures olla. Kiirlaenu võtmisega kaasnevad riskid seonduvad enamasti inimese sissetulekute vähenemise ja liigsete kohustuste kuhjumisega. Enne laenulepingu sõlmimist ei tutvuta alati krediidiandja poolt saadetava informatsiooniga ega aduta seda, milline on siis ikkagi laenu võtmisega kaasnev kulu.

Juhul, kui pakkumisega tutvutakse, pööratakse enamjaolt tähelepanu laenu intressimäärale. Intressi näol on tegemist ainult ühe laenuga kaasneva kuluga ja enamjaolt lisanduvad sellele muud kulud, näiteks lepingu sõlmimise tasu ja kontohaldustasu. Tähelepanu tuleks pöörata ka krediidi kulukuse määrale - tegemist on protsendimääraga, mis näitab kõiki laenuga kaasnevaid kulusid kokku. Võibolla mõni veel ei tea, aga selle näitaja leiab laenupakkumise teabelehel pealkirja „krediidiga seotud kulud“ alt. Krediidi kulukuse määr näitab, kui kalli laenuga on tegemist ning aitab laenupakkumisi võrrelda. Ainult intressimäär ei ole selleks tavapäraselt sobiv. Näiteks võib pakutav intressimäär olla 17% aastas, kuid krediidi kulukuse määr võib seejuures olla koguni 43% aastas.

Üks laen kõik, milleks laenupakkumisi võrrelda? Tegelikult päris nii ei ole. Kiirlaenu võib olla pankade poolt väljastatava laenu keskmisest kuni kolm korda kallim. Näiteks käesoleva aasta esimeses pooles oli pankade lepingute keskmine kulukuse määr 20,52% ja lubatud krediidi kulukuse määr oli seega 61,56%. Alati see nii ei pruugi muidugi olla, mistõttu on mõistlik laenupakkumisi võrrelda.

Kui laenumaksjal tekib laenu teenindamisega probleeme, siis tuleb võtta ühendust laenuandjaga ja leida koos aktiivselt lahendusi. Kui uute maksegraafikute koostamine või maksepuhkuse kasutamine olukorda ei leevenda, siis võib lahenduseks teinekord olla täiendava sissetuleku hankimine või vara müümine. Ühe laenuga teise laenu eest tasumine ei ole üldjuhul mõistlik, sest see kasvatab laenukoormust veelgi ja järgmisel kuul on tagasimaksed veel suuremad. Vajadusel tasub nõu pidada ka võlanõustajaga.

Mõistlik oleks vältida laenu jõudmist inkassofirma kätte

Kindlasti ei tohiks oma võlgnevust nii kaugele lasta, et see jõuab inkassofirma kätte, kuna selliselt läheb võlg veelgi suuremaks ja ei ole välistatud vajadus asuda aktiivselt oma õigusi kaitsma kohtu kaudu. Praktikas edastatakse laen inkassole üldiselt siis, kui võlgnik on vähemalt kolme tagasimaksega osaliselt või täielikult võlgnevuses.

Täna ei ole inkassofirmad riikliku järelevalve all, mistõttu riiklik kontroll nende tegevuse üle selles vallas puudub ja see omakorda on tekitanud soodsa pinnase mitte arvestada vähem teadlike isikute õigustega. Tegu on probleemiga, mida on tunnetatud üle Euroopa Liidu ja hetkel on inkassoettevõtete reguleerimise teemad Euroopa Komisjoni laual.

Siim Tammer